

РОЗРАХУНОК ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ МЕТОДИК ОЦІНКИ ЯКОСТІ ДИКОРОСЛИХ ЯГІД ТА КУЛЬТИВОВАНИХ ГРИБІВ

© 2015 ОДАРЧЕНКО Д. М., ОДАРЧЕНКО А. М., СЕРГІЄНКО А. О.

УДК 006.83.003.13:634.7:635.8

Одарченко Д. М., Одарченко А. М., Сергієнко А. О. Розрахунок економічної ефективності впровадження нових методик оцінки якості дикорослих ягід та культивованих грибів

Метою статті є економічне обґрунтування доцільності впровадження в практику господарських підприємств нових методів оцінки якості дикорослих ягід та культивованих грибів. Для вирішення поставленої мети необхідно проаналізувати, з яких витрат буде складатися вартість запропонованих методів, розрахувати вартість нових методів і визначити економічний ефект від їх впровадження у практику підприємств. Для обґрунтування введення нових, швидких методів визначення потенційно небезпечних компонентів або невластивих компонентів ягід та грибів на практиці підприємств, вартість їх визначення в харчових продуктах була зіставлена з витратами на існуючі методи. Проведені розрахунки доводять доцільність використання розроблених методів контролю якості рідинних напівфабрикатів з ягід та грибів при проведенні оцінки їх якості. Додатковий прибуток на кожному експерименті складе 104 грн для ягід і 11 грн – для грибів, але витрати на придбання обладнання знизяться практично в 11 разів. Такий прибуток забезпечується завдяки відсутності реактивів і матеріалів для досліджень, а також необхідності використання складного обладнання та залучення висококваліфікованих фахівців.

Ключові слова: економічна ефективність, господарська діяльність, переробне підприємство, методи оцінки якості.

Табл.: 8. Бібл.: 13.

Одарченко Дмитро Миколайович – доктор технічних наук, доцент, професор кафедри товарознавства, управління якістю та екологічної безпеки, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клочківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: laboratory119@mail.ru

Одарченко Андрій Миколайович – доктор економічних наук, професор, декан факультету товарознавства і торговельного підприємництва, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клочківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: laboratory119@mail.ru

Сергієнко Аліна Олександрівна – асистент, кафедра товарознавства, управління якістю та екологічної безпеки, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клочківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: laboratory119@mail.ru

УДК 006.83.003.13:634.7:635.8

UDC 006.83.003.13:634.7:635.8

Одарченко Д. Н., Одарченко А. А., Сергиенко А. А. Расчет экономической эффективности внедрения новых методик оценки качества ягод и культивируемых грибов

Odarchenko D. M., Odarchenko A. M., Sergienko A. A. Calculating the Economic Efficiency of the Introduction of New Methods for Evaluating Quality of Berries and Cultivated Mushrooms

Целью статьи является экономическое обоснование целесообразности внедрения в практику хозяйственных предприятий новых методов оценки качества дикорастущих ягод и культивируемых грибов. Для решения поставленной цели необходимо проанализировать, из каких затрат будет состоять стоимость предложенных методов, рассчитать стоимость новых методов и определить экономический эффект от их внедрения в практику предприятий. Для обоснования введения новых, быстрых методов определения потенциально опасных компонентов или несвойственных компонентов ягод и грибов на практике предприятий, стоимость их определения в пищевых продуктах была сопоставлена с затратами на существующие методы. Проведённые расчёты доказывают целесообразность использования разработанных методов контроля качества жидкостных полуфабрикатов из ягод и грибов при проведении оценки их качества. Дополнительная прибыль на каждом эксперименте составит 104 грн для ягод и 11 грн – для грибов, но затраты на приобретение оборудования снизятся практически в 11 раз. Такая прибыль обеспечивается благодаря отсутствию реактивов и материалов для исследований, а также необходимости использования сложного оборудования и привлечения высококвалифицированных специалистов.

Ключевые слова: экономическая эффективность, хозяйственная деятельность, перерабатывающее предприятие, методы оценки качества.

Табл.: 8. Библ.: 13.

Одарченко Дмитрий Николаевич – доктор технических наук, доцент, профессор кафедры товароведения, управления качеством и экологической безопасности, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клочковская, 333, Харьков, 61051, Украина) E-mail: laboratory119@mail.ru

Одарченко Андрей Николаевич – доктор экономических наук, профессор, декан факультета товароведения и торгового предпринимательства, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клочковская, 333, Харьков, 61051, Украина) E-mail: laboratory119@mail.ru

Сергиенко Алина Александровна – ассистент, кафедра товароведения, управления качеством и экологической безопасности, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клочковская, 333, Харьков, 61051, Украина) E-mail: laboratory119@mail.ru

The article is aimed at the economic substantiation of feasibility of introduction in the practice of economic enterprises of new methods for evaluating quality of wild berries and cultivated mushrooms. To address this objective, it is necessary to analyze what costs will be included in the value of the proposed methods, calculate the value of new methods and determine the economic effect from their introduction in the practice of enterprises. In order to substantiate the introduction of new, fast methods for determining the potentially hazardous or non-core components of berries and mushrooms in practice of enterprises, value of determining them in foods was associated with the cost of the current methods. The conducted calculations prove the usefulness of the elaborated methods for quality control of liquid semi-products from mushrooms and berries in evaluating their quality. Additional profit on each experiment will amount to 104 UAH for berries and 11 UAH – for mushrooms, but the costs for purchase of equipment will drop almost 11 times. Such profit is ensured due to the absence of reagents and materials for examination, as well as the need to use sophisticated equipment and involve highly qualified experts.

Key words: economic efficiency, economic activity, processing enterprise, methods for evaluating quality.

Табл.: 8. Bibl.: 13.

Odarchenko Dmitro M. – Doctor of Sciences (Engineering), Associate Professor, Professor of the Department of Merchandising, Quality Control and Environmental Safety, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (vul. Klochkivska, 333, Kharkiv, 61051, Ukraine) E-mail: laboratory119@mail.ru

Odarchenko Andrii M. – Doctor of Science (Economics), Professor, Dean of the Faculty Merchandising and Trading Business, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (vul. Klochkivska, 333, Kharkiv, 61051, Ukraine) E-mail: laboratory119@mail.ru

Sergienko Alina A. – Assistant, Department of Merchandising, Quality Control and Environmental Safety, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (vul. Klochkivska, 333, Kharkiv, 61051, Ukraine) E-mail: laboratory119@mail.ru

В умовах зростаючої конкуренції споживачі починають бути більш вимогливими до продукції, при цьому актуальними стають питання якості запропонованих товарів, регулювання якої забезпечується не тільки державними стандартами та процедурою сертифікації відповідності, але й споживчим правом.

Основне завдання, яке стоїть в сучасних умовах перед фахівцями товарознавчої галузі – випуск безпечної та якісної продукції для споживача. Але основні зусилля щодо контролю якості та безпечності харчових продуктів, спрямовані на контроль продукції рослинництва, досить тривалі, вимагають високого рівня підготовки фахівців та коштовного обладнання, апаратури, реактивів і може використовуватись тільки в спеціалізованих лабораторіях, що не завжди влаштовує виробництво. Тому актуальною проблемою сьогодні залишається ефективний контроль якості харчових продуктів. З огляду на це одним із пріоритетних напрямів сучасних фундаментальних і прикладних наукоємких технологій є створення та впровадження нових методів експрес-контролю, випробувань, оцінювання якості та безпечності продукції.

Для вирішення завдання швидкого та однозначного висновку щодо наявності/відсутності у продукції невластивих даному виду сировини або потенційно небезпечних речовин у роботі розроблено відповідні експрес-методи [1, 2]. Враховуючи те, що запропоновані методики є індикаторними та надають якісну інформацію про стан об'єкта дослідження, вони не підлягають стандартизації. Проте їх достовірність та точність підтверджені засобами сліпого експерименту та апробацією у промислових умовах.

Питанням щодо ролі різноманітних чинників в ефективності господарчої діяльності підприємств присвячено численні праці вітчизняних вчених. Білошкурським М. [3], Гуторовою І. [4], Бурлака О. [5] досліджено теоретичні та прикладні аспекти методології ефективності господарської діяльності в антикризовому управлінні підприємствами. У працях Вороніна О. [6], Гончарова В. [7], Г. Підлісецького, В. Товстопят [8], Борщ В. [9, 10] приділено увагу методикам, що можуть використовуватися для оцінки ефективності виробництв.

Таким чином, визначення економічних критеріїв запровадження нових підходів до оцінки якості є важливою запорукою ефективної діяльності підприємства.

Метою даної роботи є економічне обґрунтування доцільності впровадження у практику господарських підприємств нових методів оцінки якості дикорослих ягід та культивованих грибів. Для вирішення поставленої мети необхідно проаналізувати, з яких витрат буде складатися вартість запропонованих методів, розрахувати вартість нових методів та визначити економічний ефект від їх впровадження у практику підприємств.

Якість соків та фруктово-ягідної продукції – сукупність характеристик, які досліджуються аналітичними та описовими методами, що дозволяють відрізнити продукти один від одного, встановлювати їх походження. Для контролю якості при досліджуванні соків використовують Звід правил для оцінки якості фруктових та

овочевих соків Асоціації сокової промисловості Європейського Союзу (A.I.J.N).

Ягідні соки часто фальсифікують використанням соків більш дешевих видів ягід. Антоціани – це натуральні рослинні барвні речовини. Для кожного конкретного виду рослин якісний склад антоціанів дуже специфічний і залежить від сортових особливостей та умов вирощування ягід. Проте певні види ягід можуть містити однакові антоціани. Так, наприклад, ціанідин міститься в журавлині, сливі, чорній смородині. Для оцінки компонентного складу антоціанів застосовують високоефективну рідинну хроматографію (ВЕРХ-метод), за допомогою якого можна визначити якісний склад та кількісно оцінити кожний із компонентів антоціанового комплексу. Проте для точної ідентифікації даний метод потребує наявності великої кількості стандартних зразків, більшість з яких недоступні, а обладнання, що необхідне для проведення ВЕРХ, має високу вартість. До того ж, існуючі методи носять локальний характер, спрямовані на виявлення невластивих компонентів визначеного типу та не надають загальної оцінки якості сировини.

Зазначене свідчить про доцільність впровадження у практику господарської діяльності експрес-методу контролю якості продуктів переробки ягід, який може бути попередньо проведений, перш ніж застосовувати основні дослідження. Електрофізичний метод передбачає пропускання електромагнітного сигналу через досліджуваний зразок, вимірювання електромагнітних параметрів, встановлення залежності між ними, який відрізняється тим, що як електромагнітний параметр вимірюють електропровідність, тим самим визначають розведення рідкої фази (чи соку) водою, використання у виробництві інших видів ягід, тобто засвідчують автентичність (натуральність) соку. Основними перевагами методу є: точність, оперативність проведення, можливість вимірювання без зупинки виробничих процесів. За рахунок скорочення тривалості досліджень, використання уніфікованого апаратного забезпечення запропонований експрес-метод оцінки якості є економічно доцільним як під час надання послуг з проведення лабораторного контролю якості продуктів переробки ягід, так і під час здійснення лабораторних досліджень у межах окремих харчових виробництв. Для обґрунтування доцільності впровадження у практику господарської діяльності розробленого експрес-методу визначення автентичності продуктів переробки дикорослих ягід порівнюємо вартість послуги з визначення антоціанів у ягідних соках за використання базової (існуючої) та запропонованої методики.

За діючими нормативними положеннями вартість послуг закладів та установ визначається на підставі повної собівартості послуг, а також з урахуванням витрат на розвиток закладу у межах встановленого рівня рентабельності [11, 12].

Під час розрахунку ми виходили з граничних норм часу на виконання робіт з визначення антоціанового складу у ягідних та фруктових соках, визначених діючими нормативними положеннями, а також даних про тривалість досліджень за використання розробленого

експрес-методу. Під час розрахунків враховано ступінь автоматизації, продуктивність обладнання, а також рівень кваліфікації виконавців робіт. Повна собівартість робіт встановлення вмісту антоціанів у ягідних та фруктових соках включає прямі матеріальні витрати, прямі витрати з оплати праці, інші прямі витрати, а також адміністративні витрати та непрямі витрати загально-го характеру. До складу прямих матеріальних витрат входить вартість матеріалів та хімічних реактивів, які використовуються під час виконання робіт з встановлення антоціанового складу соків. Перелік матеріалів і реактивів, які використовуються при виконанні даних досліджень, та їх вартість подано в *табл. 1*.

Прямі витрати на оплату праці включають заробітну плату та інші виплати робітникам, які надають послуги з визначення вмісту антоціанів у ягідних соках. Вихідна інформація та результати розрахунків подана в *табл. 2*.

Інші прямі витрати містять усі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи, витрати на утримання та експлуатацію устаткування, амортизаційні відрахування на основні засоби та нематеріальні активи виробничого призначення, плата за енергетичні ресурси, що використовуються для виконання робіт з визначення вмісту антоціанів у плодово-ягідних і овочевих соках тощо [13]. Зокрема, єдиний соціальний внесок прийнято на рівні 37,18% від витрат на оплату праці основного персоналу. Під час визначення амортизаційних відрахувань враховано вартість обладнання, що використовують для дослідження вмісту антоціанів, діючі норми амортизації, річний фонд роботи обладнання та тривалість роботи обладнання для визначення антоціанів у соках (*табл. 3*).

Також до витрат на утримання обладнання включено інші витрати, пов'язані з придбанням та експлуатацією додаткового устаткування. Витрати прийнято на рівні 1,0% від вартості основного обладнання. Витрати на енергетичні ресурси та інші витрати, що пов'язані з організацією лабораторних досліджень якісного аналі-

зу рідинних напівфабрикатів (рідкої фази дикорослих ягід), прийнято на рівні 10,0% та 8,0% від основної заробітної плати основного персоналу відповідно. Під час розрахунків враховано витрати з виплати додаткової заробітної плати основному виробничому персоналу в розмірі 25,0% від основної заробітної плати. До складу загально-виробничих витрат включено витрати, пов'язані з обслуговуванням лабораторних досліджень, що визначаються виходячи з чисельності працівників за штатним розкладом; розраховані відповідно до законодавства амортизаційні відрахування на основні засоби та нематеріальні активи загально-виробничого призначення; витрати на пожежну та сторожову охорону об'єктів; витрати на опалення, водопостачання, освітлення, дезінфекцію, дератизацію виробничих приміщень; витрати на забезпечення охорони праці, дотримання вимог техніки безпеки, послуги інших підприємств, службові відрядження працівників; податки, збори, що входять до собівартості; інші витрати загально-виробничого характеру. Враховуючи практику функціонування лабораторій, дані витрати на рівні 60,0% від витрат на основну заробітну плату основного персоналу. Результати проведених розрахунків наведено в *табл. 4*.

До адміністративних витрат відносяться такі загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством: загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо); витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона); винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо); витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, телекс, факс тощо); інші витрати загальногосподарського призначення. Дані витрати прийнято на рівні 80,0% від витрат на основну заробітну плату основного персоналу.

Таблиця 1

Вартість матеріалів та хімічних реактивів, які використовують під час аналізу рідинних напівфабрикатів (рідка фаза дикорослих ягід)

Метод оцінки	Матеріали та хімічні реактиви	Од. виміру	Кількість	Ціна, грн/л	Витрати, грн
Високоєфективна рідинна хроматографія (ВЕРХ)	Ацетонітрил «Кріохром» марки ОСЧ, сорт 1	мл	30	489,0	14,67
	Мурашина кислота (хч)	мл	20	174,0	3,48
	Разом	-	-	-	18,15
Електрофізичний метод	Відсутні	-	-	-	0

Таблиця 2

Витрати з виплати основної заробітної плати основному персоналу

Метод оцінки	Працівник	Тарифна ставка, грн	Витрати часу на оди-ницю робіт, год.	Витрати з виплати заробітної плати, грн
ВЕРХ	Асистент	13,5	3,75	50,6
Електрофізичний метод	Старший лаборант	11,5	2,5	28,75

Амортизаційні відрахування на основні засоби

Перелік основного обладнання Метод оцінки	ВЕРХ			Електрофізичний метод		
	Рідинний хроматограф Gilson зі спектрофотометричним детектором Holochroma	Хроматографічна колонка Hypersil 5мкм C18 (ODS) 250×4,6 мм	Разом	Центрифуга типу ОПн-8 УХЛ 4.2	Морозильна камера Whirl-pool	Разом
Кількість, од.	1	1	-	1	1	-
Ціна, грн	160950	3950	-	4000	3500	-
Вартість, грн	160950	3950	-	4000	3500	-
Норма амортизації, %	20	20	-	20	20	-
Річна сума амортизації, грн	32190	790	-	800	700	-
Тривалість роботи, год.	0,83	0,83	-	1	2	-
Амортизація, вкладена до собівартості послуг	9,46	0,23	9,69	0,28	0,50	0,78

Таблиця 4

Результати визначення вартості робіт з якісного аналізу рідинних напівфабрикатів (рідка фаза дикорослих ягід) грн/одне дослідження

Назва статей калькуляції	ВЕРХ	Електрофізичний метод
Матеріали та сировина	18,2	0,0
Основна заробітна плата	50,6	28,8
Додаткова заробітна плата	12,65	7,2
Єдиний соціальний внесок	23,51	13,36
Витрати на утримання та експлуатацію обладнання	9,79	0,79
Витрати на енергію	5,06	2,88
Інші прямі витрати	4,1	2,3
Загальновиробничі витрати	30,4	17,3
Виробнича собівартість	154,3	72,5
Адміністративні витрати	40,5	23,0
Повна собівартість	194,8	95,5
Прибуток	9,74	4,8
Вартість послуги без ПДВ	204,54	100,3
ПДВ	40,9	20,1
Вартість з ПДВ	245,4	120,4

Загальна вартість робіт з визначення антоціанів у соках складається з показників собівартості, прибутку та податку на додану вартість. У розрахунках рентабельність прийнято на рівні 5,0% від собівартості, а податок на додану вартість – на рівні 20,0% (див. табл. 4).

Стосовно грибною продукції, то фальсифікація проявляється у змішуванні грибів різних видів, додавання речовин різної природи для певних технологічних цілей. Такі речовини можуть викликати різні захворювання, залежність та по-різному впливати на організм людини.

Виявлення таких речовин потребує високого рівня підготовки фахівців та коштовного обладнання, апаратури, реактивів і може використовуватись тільки в спеціалізованих лабораторіях, що не завжди влаштовує виробництво. Одним з таких методів, що дозволяє

комплексно (якісно та кількісно) дослідити наявність різних речовин, є газова хроматографія. Проте для точної ідентифікації даний метод потребує наявності великої кількості стандартних зразків, більшість з яких недоступні, а обладнання, що необхідне для його проведення, має високу вартість. Зазначене свідчить про доцільність впровадження у практику господарської діяльності експрес-методу контролю якості продуктів переробки грибів, який може бути попередньо проведений, перш ніж застосовувати основні дослідження.

Пропонований криоскопічний метод передбачає порівняння отриманих результатів вимірювання з установленними закономірностями. Таке порівняння дозволить зробити якісний висновок про наявність тих чи інших речовин у складі продукту, що підлягає аналізу.

Основними перевагами методу є: точність, оперативність проведення, можливість вимірювання без зупинки виробничих процесів. За рахунок скорочення тривалості досліджень, використання уніфікованого апаратурного забезпечення пропонується експрес-метод оцінки якості є економічно доцільним як під час надання послуг з проведення лабораторного контролю якості продуктів переробки грибів, так і під час здійснення лабораторних досліджень у межах окремих харчових виробництв.

Для обґрунтування доцільності впровадження у практику господарської діяльності розробленого експрес-методу порівнюємо вартість послуги з використанням базової (існуючої) та пропонованої методики за аналогічним алгоритмом, як і для дикорослих ягід.

Перелік матеріалів і реактивів, які використовуються при виконанні даних досліджень, та їх вартість подано в *табл. 5*.

Вихідна інформація та результати розрахунків подані в *табл. 6*.

Результати розрахунку амортизаційних відрахувань для культивованих грибів наведено в *табл. 7* (розрахунки проводились за аналогічним алгоритмом, як і для дикорослих ягід).

Соціальний ефект від впровадження зазначеного методу полягає в меншій витраті часу та носить якісний характер при визначенні фальсифікації грибної продукції, що є сигналом для проведення кількісного визначення необхідних показників.

Результати розрахунків вартості робіт з якісного аналізу рідинних грибних напівфабрикатів наведено в *табл. 8*.

Загальна вартість робіт з визначення невластивих речовин у грибній продукції складається з показників собівартості, прибутку та податку на додану вартість. У розрахунках рентабельність прийнято на рівні 5,0% від собівартості, а податок на додану вартість – на рівні 20,0% (див. *табл. 8*).

ВИСНОВКИ

Проведені розрахунки доводять доцільність використання розробленого електрофізичного методу контролю якості рідинних напівфабрикатів при проведенні оцінки якості. Проведений аналіз економічної ефективності впровадження зазначеного методу показав, що вартість одного дослідження за використання нової методики (без ПДВ) становитиме 100,3 грн, що нижче порівняно з базовим методом (204,54 грн). До-

Таблиця 5

Вартість матеріалів та хімічних реактивів, які використовують під час аналізу рідинних напівфабрикатів (рідка фаза культивованих грибів)

Метод оцінки	Матеріали та хімічні реактиви	Од. виміру	Кількість	Ціна, грн/л	Витрати, грн
Газова хроматографія	Відсутні	–	–	–	0
Кріоскопічний метод	Відсутні	–	–	–	0

Таблиця 6

Витрати з виплати основної заробітної плати основному персоналу

Метод оцінки	Працівник	Тарифна ставка, грн	Витрати часу на одиницю робіт, год.	Витрати з виплати заробітної плати, грн
Газова хроматографія	Асистент	13,5	3,75	50,6
Кріоскопічний метод	Асистент	13,5	3,75	50,6

Таблиця 7

Амортизаційні відрахування на основні засоби

Перелік основного обладнання	Рідинна хроматографія		Електрофізичний метод		
	Хроматограф газовий «Хроматек Кристал-5000»	Разом	Центрифуга типу ОПн-8 УХЛ 4.2	Морозильна камера Whirlpool	Разом
Метод оцінки					
Кількість, од.	1	–	1	1	–
Ціна, грн	82250	–	4000	3500	–
Вартість, грн	82250	–	4000	3500	–
Норма амортизації, %	20	–	20	20	–
Річна сума амортизації, грн	16450	–	800	700	–
Тривалість роботи, год.	0,83	–	1	2	–
Амортизація, включена до собівартості послуг	9,68	9,68	0,28	0,50	0,78

Результати визначення вартості робіт з якісного аналізу рідинних напівфабрикатів (рідка фаза культивованих грибів) грн/одне дослідження

Назва статей калькуляції	Газова хроматографія	Кріоскопічний метод
Матеріали та сировина	0,0	0,0
Основна заробітна плата	50,6	50,6
Додаткова заробітна плата	12,65	12,65
Єдиний соціальний внесок	23,51	23,51
Витрати на утримання та експлуатацію обладнання	9,78	0,78
Витрати на енергію	5,06	5,06
Інші прямі витрати	4,1	4,1
Загальновиробничі витрати	30,4	30,4
Виробнича собівартість	136,1	127,1
Адміністративні витрати	40,5	40,5
Повна собівартість	176,6	167,6
Прибуток	8,58	8,38
Вартість послуги без ПДВ	185,2	175,9
ПДВ	36,0	35,0
Вартість з ПДВ	221,2	210,9

датковий прибуток на кожному дослідженні становитиме 104,24 грн.

Проведений аналіз економічної ефективності впровадження кріоскопічного методу ідентифікації культивованих грибів показав, що вартість одного дослідження за використання нової методики (без ПДВ) становитиме 210 грн, що нижче порівняно з базовим методом (221 грн). Додатковий прибуток на кожному дослідженні становитиме 11 грн, а витрати на придбання обладнання менше майже в 11 разів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Одарченко Д. М. Контроль якості ягідної плазми за електрофізичними властивостями / Д. М. Одарченко, А. І. Кудряшов, С. В. Штих, О. О. Сюсель // Прогресивні техніка та технології харчових виробництв ресторанного господарства і торгівлі : зб. наук. пр. / Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х., 2012. – Вип. 1 (15). – С. 335–343.

2. Одарченко Д. М. Використання кріоскопічних характеристик для ідентифікації культивованих грибів / Д. М. Одарченко, А. О. Бабіч, М. С. Одарченко, С. В. Штих // Вісник національного технічного університету «ХПІ» : зб. наук. пр. / НТУ «ХПІ». – Х., 2012. – № 68 (974). – С. 188–190.

3. Білошкурський М. В. Методологія оцінки ефективності господарської діяльності в антикризовому управлінні підприємствами : монографія / М. В. Білошкурський. – Умань : Видавець Сочінський, 2010. – 180 с.

4. Гуторова І. В. Конкуренція як економічна категорія та її особливості в аграрному секторі економіки / І. В. Гуторова // Вісник ЖДТУ. Серія «Економічні науки». – 2010. – № 3(53). – С. 46–50.

5. Бурлака О. П. Теоретичні основи конкурентоспроможності аграрного підприємства / О. П. Бурлака // Технологічний аудит і резерви виробництва. – 2011. – № 2(2). – С. 24–27.

6. Воронін О. Методика визначення узагальнюючого показника економічної ефективності виробництва / О. Воронін // Економіст. – 2007. – № 4 (246). – С. 57–62.

7. Гончаров В. М. Ефективність праці в контексті становлення ринкової економіки в Україні: проблеми та концепція

вдосконалення / В. М. Гончаров // Економіст. – 2007. – № 8 (250). – С. 10–13.

8. Підлісецький Г. Економічні проблеми технічного забезпечення сільського господарства / Г. Підлісецький, В. Товстопят // Економіка України. – К, 2008. – № 11. – С. 81–87.

9. Борщ В. І. Аналітичний інструментарій оцінки ефективності систем управління підприємством в інноваційній економіці / В. І. Борщ // Праці Одеського політехнічного університету. – Одеса, 2012. – Вип. 2 (39). – С. 318–325.

10. Borshch, V. I. Effectiveness appraisalment of the company's managerial activity by competences / V. I. Borshch // Економічний форум. – 2014. – № 1. – С. 112–117.

11. Круглякова Г. В. Коммерческое товароведение продовольственных товаров / Г. В. Круглякова, Г. К. Кругляков. – М.: Дашков и К, 2002. – 496 с.

12. Hardenburg, R. E. The commercial storage of fruits, vegetables, and florist and nursery stocks / R. E. Hardenburg, A. E. Wadata, C. Y. Wang // Agriculture Handbook, Nr 66. – Washington : USDA, 1990. – 130 p.

13. Економіка підприємства: підручник для вузів / Під ред. проф. В. Я. Горфинкеля, проф. В. А. Швандера. – 4-е вид., перероб. і доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 670 с.

REFERENCES

Biloshkurskyi, M. V. *Metodolohiia otsinky efektyvnosti hospodarskoi diialnosti v antykrizovomu upravlinni pidpriemstvamy* [Methodology for evaluating the effectiveness of economic activity in crisis management]. Uman: Vydavets Sochinskyi, 2010.

Burlaka, O. P. "Teoretychni osnovy konkurentospromozhnosti aharnoho pidpriemstva" [Theoretical Foundations of competitiveness of the agricultural enterprise]. *Tekhnolohycheskyi audyt u rezervy proyzvodstva*, no. 2 (2) (2011): 24-27.

Borshch, V. I. "Analiticheskiy instrumentariy otsenki efektyvnosti sistem upravleniya predpriyatim v innovatsionnoy ekonomike" [Analytical tools for assessing the effectiveness of enterprise management systems in the innovation economy]. *Pratsi Odeskoho politekhnichnoho universytetu*, no. 2 (39) (2012): 318-325.

Borshch, V. I. "Effectiveness appraisalment of the company's managerial activity by competences". *Ekonomichnyi forum*, no. 1 (2014): 112-117.

Ekonomika pidpriemstva [Business Economics]. Moscow: YuNITI-DANA, 2004.

Honcharov, V. M. "Efektyvnist pratsi v konteksti stanovlennia rynkovoï ekonomiky v Ukraini: problemy ta kontseptsiiia vdoskonalennia" [Efficiency measures in the context of a market economy in Ukraine: problems and concept development]. *Ekonomist*, no. 8 (250) (2007): 10-13.

Hutorova, I. V. "Konkurentsiia yak ekonomichna katehoriia ta yii osoblyvosti v ahrarnomu sektori ekonomiky" [Competition as an economic category and its features in the agricultural sector]. *Visnyk ZhDTU. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, no. 3 (53) (2010): 46-50.

Hardenburg, R. E., Watada, A. E., and Wang, C. Y. "The commercial storage of fruits, vegetables, and florist and nursery stocks" In *Agriculture Handbook*, Nr 66. Washington: USDA, 1990.

Krugliakova, G. V., and Krugliakov, G. K. *Kommercheskoe tovarovedenie prodovolstvennykh tovarov* [Commercial merchandising of food products]. Moscow: Dashkov i K, 2002.

Odarchenko, D. M. "Kontrol iakosti iahidnoi plazmy za elektrofizychnymi vlastyvostiami" [Quality control berry plasma electrophysical properties]. *Prohresyvni tekhnika ta tekhnolohii kharchovykh vyrobnystv restorannoho hospodarstva i torhivli*, no. 1 (15) (2012): 335-343.

Odarchenko, D. M. et al. "Vykorystannia krioskopichnykh kharakterystyk dlia identyfikatsii kultyvovanykh hrybiv" [Use cryoscopic characteristics for identification of cultivated mushrooms]. *Visnyk NTU «KhPI»*, no. 68 (974) (2012): 188-190.

Pidlisetskyi, H., and Tovstopiat, V. "Ekonomichni problemy tekhnichnoho zabezpechennia silskoho hospodarstva" [Economic problems of logistics agriculture]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 11 (2008): 81-87.

Voronin, O. "Metodyka vyznachennia uzahalniuchoho pokaznyka ekonomichnoi efektyvnosti vyrobnystva" [Method of determining the summary measure of economic efficiency]. *Ekonomist*, no. 4 (246) (2007): 57-62.

УДК 658.821(045)

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИ ОЦІНКИ, СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ

© 2015 ШАРКО В. В.

УДК 658.821(045)

Шарко В. В. Конкурентоспроможність підприємства: методи оцінки, стратегії підвищення

У статті розглядаються основні питання щодо методів оцінки та стратегій підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства. За результатами дослідження відібрано показники, які найчастіше виступають найважливішими характеристиками рівня конкурентоспроможності промислових підприємств, а також представлено групи стратегій адекватного реагування на мінливість ринкового середовища. Наведено систему показників та відібрані групи стратегій можуть бути орієнтиром підвищення ефективності діяльності підприємства на майбутній період.

Ключові слова: промислове підприємство, конкурентоспроможність підприємства, система показників оцінки конкурентоспроможності, стратегії розвитку.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 23.

Шарко Віталій Вікторович – кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу та реклами, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (вул. Соборна, 87, Вінниця, 21050, Україна)

E-mail: Grun@rambler.ru

УДК 658.821(045)

Шарко В. В. Конкурентоспособность предприятия: методы оценки, стратегии повышения

В статье рассматриваются основные вопросы, касающиеся методов оценки и стратегий повышения уровня конкурентоспособности промышленного предприятия. По результатам исследования отобраны показатели, которые чаще всего выступают в качестве важнейших характеристик уровня конкурентоспособности промышленных предприятий, а также представлены группы стратегий адекватного реагирования на переменчивость рыночной среды. Приведенная система показателей и отобранные группы стратегий могут быть ориентиром повышения эффективности деятельности предприятия на будущий период.

Ключевые слова: промышленное предприятие, конкурентоспособность предприятия, система показателей оценки конкурентоспособности, стратегии развития.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Формул.:** 1. **Библ.:** 23.

Шарко Віталій Вікторович – кандидат экономических наук, доцент кафедры маркетинга и рекламы, Винницкий торгово-экономический институт Киевского национального торгово-экономического университета (ул. Соборная, 87, Винница, 21050, Украина)

E-mail: Grun@rambler.ru

UDC 658.821(045)

Sharko V. V. Competitiveness of Enterprise: Methods for Evaluation, Strategies to Enhance

The article is concerned with the main issues relating to both evaluation methods and strategies to enhance the competitiveness of industrial enterprise. According to results of a study, the indicators have been selected, which often act as the major characteristics of competitiveness of industrial enterprises, groups of strategies for adequate responding to the changing market environment have been provided as well. The provided system of indicators and the selected groups of strategies can be used as a guide to improve the effectiveness of businesses for the future period.

Key words: industrial enterprise, competitiveness of enterprise, groups of indicators for evaluation of competitiveness, strategy development.

Pic.: 2. **Tabl.:** 1. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 23.

Sharko Vitalii V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Marketing and Advertising, Vinnitsa Institute of Trade and Economy of Kyiv National University of Trade and Economy (vul. Soborna, 87, Vinnytsya, 21050, Ukraine)

E-mail: Grun@rambler.ru

У сучасних умовах становлення і розвитку ринкових відносин перед кожним підприємством стала проблема оцінки рівня конкурентоспроможності з тим, щоб посилити конкурентну позицію та запропонувати ефективні напрями підвищення. Оцінка конкурентоспроможності є вихідним етапом для роз-

робки стратегічних альтернатив щодо підвищення конкурентних позицій підприємства.

Сьогодні для успішного функціонування промислового підприємства на ринку оцінка його конкурентоспроможності є об'єктивною необхідністю. Як процес виявлення сильних і слабких місць підприємства вона